

Consortium volwassenenonderwijs 11
Oprichting consortium volwassenenonderwijs
regio Gent-Meetjesland

Toespraak Frank Vandenbroucke
Vlaams minister van Onderwijs en Vorming
Gent stadhuis (Gemeenteraadzaal) – 12 oktober 2007

Geachte schepenen van de stad Gent,
Geachte gedeputeerde van de provincie Oost-Vlaanderen,
Geachte afgevaardigd bestuurder van het Consortium
Volwassenenonderwijs 11,
Geachte dames en heren,

Gent is een echte onderwijsstad. Het aanbod voor wie wil bijleren is hier enorm groot, van kleuter- over lager en secundair onderwijs tot en met hoger onderwijs. Ook het volwassenenonderwijs is sterk uitgebouwd. Tien grote Centra voor Volwassenenonderwijs en twee -binnenkort één- Centrum voor Basiseducatie bieden in Gent en het Meetjesland tientallen cursussen voor volwassenen aan. Zowel elementaire basisvaardigheden zoals wiskunde en Nederlands als beroepsopleidingen, taalopleidingen en hobbycursussen komen aan bod zodat er voor elk wat wils is.

(samenwerken voor een betere dienstverlening)

Zo'n sterk uitgebouwd volwassenenonderwijs is een absolute troef voor de stad en de regio. Mensen die volwassenenonderwijs volgen, verhogen hun tewerkstellingskansen en voelen zich beter in hun vel:

door een nieuwe taal te leren bijvoorbeeld, door zich om te scholen in functie van het werk, door een diploma secundair onderwijs te behalen of door hun lees- of schrijfproblemen aan te pakken. Daarom moeten we absoluut verder in het volwassenenonderwijs blijven investeren.

Met het nieuwe decreet volwassenenonderwijs dat recent door het Vlaams Parlement werd gestemd, hebben we alvast de doelstelling om het Vlaamse volwassenenonderwijs te versterken. Dat doen we bv. door meer te investeren in kwaliteit, door het volwassenenonderwijs een helder en transparant financieringssysteem te geven met mogelijkheden tot groei, door maatregelen te voorzien die het beleidsvoerend vermogen in de centra moeten verhogen, enz.

Een ander belangrijke klemtoon die in het decreet wordt gelegd om het volwassenenonderwijs te versterken is samenwerking. Die samenwerking is absoluut noodzakelijk. Het volwassenenonderwijs in Vlaanderen wordt vandaag nog georganiseerd door 118 Centra voor Volwassenenonderwijs en 29 Centra voor Basiseducatie. Deze instellingen werkten tot nu toe allemaal autonoom. Ze hebben vaak een zeer verschillend profiel en cursusaanbod, over heel Vlaanderen verspreid. Deze verscheidenheid is zonder twijfel een sterkte, omdat ze er mee voor gezorgd heeft dat het aanbod rijk en divers is. De drempel naar het volwassenenonderwijs is er ook door verlaagd. De laatste acht jaar kende het volwassenenonderwijs dan ook een grote toename van het aantal inschrijvingen.

Maar er is een belangrijke keerzijde aan die medaille. De centra staan onderling in een concurrentiële positie, zeker wanneer twee of meer centra in eenzelfde regio of stad een gelijkaardig profiel en aanbod

hebben. We stellen vast dat heel wat centra zich bij het maken van strategische keuzes over aanbod en profilering vaak meer lieten leiden door wat het concurrerende centrum deed, dan op basis van waar de cursist, de bedrijven en de overheid echt nood aan hadden.

De voorbeelden zijn legio. Centrum A dat Spaans gaat inrichten in een bepaald dorp omdat centrum B daar ook net mee begonnen is. Of centrum C dat gespecialiseerd is in hoger beroepsonderwijs en lange beroepsopleidingen, maar toch een deel van de middelen gaat investeren in taalopleidingen, alleen maar om een graantje weg te pikken van een ander centrum van het andere net.

Dit is niet alleen een totale verspilling van middelen, maar heeft ook als gevolg dat de cursist niet het beste opleidingsaanbod krijgt. Wat maakt het de cursist uit dat hij kan kiezen uit drie keer een opleiding Russisch in één stad als hij voor een opleiding algemene vorming 50 km ver moet rijden om een passend aanbod te vinden? Om nog maar te zwijgen over de nadelen die het volwassenenonderwijs hiermee ondervindt op vlak van infrastructuur. Sommige beroepsopleidingen die grote investeringen vergen, worden in een bepaalde regio vele verschillende keren georganiseerd voor een beperkte groep cursisten. Met een bundeling van deze middelen kan de cursist op een betere dienstverlening rekenen met beter lesmateriaal in een meer aangepaste infrastructuur.

Een ander nadeel van versnippering is dat elk centrum voor volwassenenonderwijs zélf het warm water opnieuw probeert uit te vinden als het gaat over vernieuwende onderwijsmethodieken, specifieke knelpunten op vlak van begeleiding van cursisten, de aanmaak of aankoop van leermiddelen, enz.

De nadelen van deze versnippering worden pas echt duidelijk voor de cursist als hij verschillende opleidingen wil combineren. Dat is bijvoorbeeld nodig als hij een diploma secundair onderwijs wil behalen. De cursist moet dan een beroepsopleiding combineren met algemene vorming. Vaak worden die opleidingen in verschillende centra georganiseerd. De cursist heeft te maken met lessenroosters die niet op elkaar zijn afgestemd, examens die op dezelfde dag vallen, enz. In Antwerpen maken de centra hierover al afspraken in het project “Samen-werking” zodat de cursisten opleidingen gecombineerd kunnen volgen. Daardoor verkort het studietraject gevoelig en verhogen ze hun kans om te slagen en het diploma secundair onderwijs te behalen.

Samenwerking is dus noodzakelijk. Niet omdat de overheid dat vraagt. Niet om zo maar het cursusaanbod te rationaliseren. Wel omdat dit tot een veel betere dienstverlening aan de cursist zal leiden.

(structureel ondersteunde samenwerking)

Over samenwerking wordt al lang gesproken in het volwassenenonderwijs. Ik denk dan aan initiatieven zoals de Edufora en hun opvolger DIVA, waarbij ook andere publieke aanbodsverstrekkers betrokken waren. Deze projecten waren niet zo succesvol. In het geval van de Edufora zaten de aanbodsverstrekkers wel bij elkaar aan tafel, maar met weinig zichtbare resultaten tot gevolg. Wat DIVA betreft is er vooral interactie tussen de aanbodsverstrekkers op Vlaams niveau, maar met relatief weinig weerklank op lokaal of regionaal niveau.

Twee aspecten ontbraken volgens mij om de samenwerking succesvol te laten zijn. Vooreerst waren er geen concrete doelstellingen en opdrachten om aan te werken. Het was allemaal nogal vrijblijvend. Hierdoor bleven de goede bedoelingen op de achtergrond ten koste van andere prioriteiten. Ook ontbraken de nodige middelen om de samenwerking te doen slagen. De mensen die de samenwerking moesten vorm geven, hadden al hun handen vol met de organisatie van hun eigen centrum. Willen we tot samenwerking komen, is het dus duidelijk dat er voldoende mensen en middelen moeten zijn om die samenwerking te coördineren.

(consortia)

Bij de opmaak van het decreet volwassenenonderwijs hebben we op basis van die ervaring gekozen voor structurele, sterke en ook verplichte samenwerkingsverbanden die een goede financiële ondersteuning krijgen. Deze samenwerkingsverbanden moeten resulteren in de consortia volwassenenonderwijs.

Over die consortia hebben we een lang en soms moeilijk debat gehad. Velen vreesden dat deze samenwerkingsverbanden de autonomie van centra en inrichtende machten zouden beperken. Ondanks deze weerstand tegen deze vorm van samenwerking hebben we toch vastgehouden aan onze doelstelling en ons concept. Dit duidt er alleen maar op hoeveel belang we hechten aan dit luik van het decreet. Ik ben er absoluut van overtuigd dat er geen andere weg is voor het volwassenenonderwijs dan samenwerken. Bovendien ben ik van mening dat de consortia de bewegingsvrijheid van de centra niet sterk zullen inperken. We hebben een gezond evenwicht gevonden tussen de

autonomie en verscheidenheid enerzijds en de bundeling van krachten in functie van de cursist anderzijds.

Van weerstand tegen de oprichting van een consortium was in Gent en het Meetjesland alvast geen sprake. Ik weet dat alle directies en centrubesturen van alle betrokken centra zich met een positieve ingesteldheid rond de tafel hebben gezet én snel werk gemaakt hebben van de opstart van het consortium. Hierdoor is Gent-Eeklo de eerste regio in Vlaanderen met een consortium volwassenenonderwijs, al heeft ook Antwerpen ondertussen een consortium opgericht.

Ik wens dan ook mijn dank en waardering uit te spreken over deze manier van werken. Dit consortium mag terecht als een voorbeeld voor het volwassenenonderwijs aanzien worden. De regio zal hier ongetwijfeld versterkt uitkomen en zijn “onderwijstroef” nog beter kunnen uitspelen.

De oprichting van een consortium is natuurlijk nog maar een eerste stap. De echte samenwerking moet nu gestalte krijgen, maar ik ben hoopvol dat dit in Gent goed zal lukken. Er is duidelijk vertrouwen gegroeid tussen de verschillende centra. De twee grote talencentra van de stad die plannen hadden om een nieuwe opleiding Chinees richtgraad 2 in te richten, hebben na overleg beslist de opleiding slechts in één centrum te laten doorgaan gezien het beperkt aantal cursisten. Dat zou tot voor kort niet zo gemakkelijk geweest zijn. Ik wil dan ook alle centra oproepen om zeker op vlak van programmatie goede onderlinge afspraken te blijven maken en de goede samenwerking verder uit te bouwen. Niemand heeft nog een boodschap aan gekke concurrentie!

Het consortium moet een forum vormen waar de vertegenwoordigers van de centra in een sfeer van vertrouwen en openheid informatie kunnen uitwisselen en afspraken maken over de ontwikkelingen inzake opleiding en vorming voor volwassenen.

(doelstellingen)

Zo'n consortium omvat echter veel meer dan alleen afspraken maken over de spreiding van het opleidingsaanbod. Het gaat ook over kwaliteitsverbetering en professionalisering.

Voor de cursist zal dit aspect erg voelbaar worden. U weet dat wij met dit decreet het inschrijvingsgeld wat verhoogd hebben in ruil voor meer kwaliteit. Het is ons absoluut menens om die betere dienstverlening ook te realiseren. Dat verdienen de cursisten van het volwassenenonderwijs. De consortia spelen daarin een belangrijke rol.

(behoeftegedekkend aanbod)

De eerste prioritaire doelstelling van de consortia volwassenenonderwijs is er voor te zorgen dat de cursist echt kan kiezen uit een behoeftegedekkend aanbod. Het consortium bouwt best weinig rationeel gepland dubbel aanbod af en vult bestaande witte vlekken in het aanbod in. Daarom moet het consortium werk maken van een vijfjarig opleidingsplan. Het opleidingsplan vertrekt vanuit het bestaande aanbod in een regio enerzijds en de noden die er zijn op vlak van volwassenenonderwijs anderzijds. Het plan vormt de leidraad voor de programmaties die de centra doen, zowel van het bestaande aanbod als voor het eventuele nieuwe aanbod. Wanneer een centrum wijzigingen doorvoert aan zijn opleidingsaanbod, dan wordt dat besproken binnen

het consortium. Hierdoor wordt het in de toekomst moeilijker om tegenprogrammatis vanuit puur concurrentiele motieven te plannen. De consortia worden hierbij geholpen door het nieuwe financieringssysteem van het volwassenenonderwijs. Waar het vroeger mogelijk was om opleidingsaanbod met heel weinig tot zelfs geen cursisten in stand te houden, is er nu een veel duidelijkere link tussen het aantal inschrijvingen en de middelen die men krijgt om een opleiding te organiseren.

Het is niet de bedoeling om via de consortia de botte hakbijl te zetten in het opleidingsaanbod, waardoor personeel zou moeten afvloeien. Het is aan de centra zélf om een behoeftedekkend, breed opleidingsaanbod uit te tekenen via procesmatig overleg en onderlinge afspraken. Wij geven daarvoor alle vrijheid, maar ook de verantwoordelijkheid aan de directies en inrichtende machten.

Belangrijk is ook dat het consortium werk moet maken van een behoeftedekkend aanbod voor opleidingen algemene vorming, Nederlands tweede taal (NT2) en basiseducatie. Deze opleidingen richten zich tot de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Het is belangrijk dat dit aanbod zo laagdrempelig mogelijk is. Wanneer zich wachtlijsten voordoen of dit aanbod zelfs gewoonweg niet aanwezig is, dan beperken we de kansen van deze mensen in grote mate. De consortia moeten dus meewerken aan het versterken van de tweedekansfunctie van het volwassenenonderwijs.

(consortia als aanspreekpunt volwassenenonderwijs)

Naast de centra zijn er ook tal van andere publieke aanbodsverstrekkers die opleiding en vorming voor volwassenen aanbieden. Elk van deze aanbodsverstrekkers heeft een eigen maatschappelijke opdracht en finaliteit. Toch is ook hier soms sprake van overlappend opleidingsaanbod. Als fora voor overleg kunnen de consortia volwassenenonderwijs hierover afspraken maken en afstemmen met de andere publieke aanbodsverstrekkers, zodat ook hier een meer rationele inzet van de beschikbare middelen en een betere dienstverlening naar cursisten toe kan bereikt worden. Uiteindelijk zou dit moeten resulteren in een verhoogde participatie van volwassenen aan levenslang en levensbreed leren.

De consortia moeten voor deze andere aanbodsverstrekkers het aanspreekpunt vormen om afspraken met het volwassenenonderwijs te kunnen maken. Nu stellen we vast dat bv. VDAB of Syntra wel geïsoleerde afspraken maken met één of meer centra, maar dat die niet gelden voor het ganse volwassenenonderwijs. Via de consortia wordt dat nu wel mogelijk. Ook zullen de consortia het instrument zijn om afspraken die gemaakt worden op Vlaams niveau binnen DIVA, lokaal te implementeren.

Ten slotte zullen de consortia - als regionale fora - ook een signaalfunctie vervullen naar de overheid, zodat er sneller en efficiënter kan ingespeeld worden op de soms zeer specifieke regionale context die niet altijd voldoende gekend is bij de centrale overheid. Hierdoor is het mogelijk om volwassenenonderwijs meer op maat van de regio te organiseren. Zo zijn de noden van het volwassenenonderwijs in Gent met een aantal grote bedrijven, grootstedelijke problematiek en een haven, anders dan deze in bv. Zuid-Oost-Vlaanderen.

(ombudsdienst)

De centra voor Volwassenenonderwijs en de Centra voor Basiseducatie zullen op hun beurt via de consortia volwassenenonderwijs de mogelijkheid hebben de krachten te bundelen op het vlak van kwaliteitszorg en dienstverlening voor cursisten. Een individueel centrum is immers niet altijd bij machte om bepaalde inspanningen alleen te dragen, zowel op vlak van middelen als op vlak van deskundigheid. Samenwerking op regionale schaal kan de centra meer ondersteuning bieden en voor de cursisten een nog betere dienstverlening betekenen. Zo kunnen de investeringen van de centra qua tijd en middelen nog meer dan voorheen renderen. Ook bestaande samenwerkingsverbanden zullen via de consortia volwassenenonderwijs kunnen rekenen op structurele ondersteuning.

Het meest zichtbare initiatief op dat vlak vormt ongetwijfeld de oprichting van een regionale ombudsdienst voor cursisten. Nu hebben de meeste centra al een zekere vorm van eerstelijns klachtenbehandeling. Maar we stellen vast dat heel wat vragen en klachten geen oplossing krijgen. Nu moeten de cursisten zich richten tot de centrale administratie van de Vlaamse Gemeenschap of mijn kabinet. Niet alleen is dit een veel te hoge drempel voor de cursist, vaak kunnen wij in Brussel niet anders dan gewoonweg verwijzen naar de regelgeving. Hierdoor is het niet altijd mogelijk een gepaste oplossing voor het probleem te bekomen. Een regionale ombudsdienst heeft veel beter zicht op de concrete situatie waarbinnen de vraag van de cursist gekaderd is en kan dus ook beter inspelen op mogelijke oplossingen. Die oplossingen komen er in de meeste gevallen via overleg of door het afsluiten van een compromis.

De ombudsdienst ontvangt, onderzoekt en behandelt klachten van cursisten en treedt op als neutrale bemiddelaar bij geschillen. De regionale ombudsdienst zal dus vanuit zijn tweedelijns klachtenbehandeling echt wel een belangrijke meerwaarde hebben. Meer problemen zullen opgelost geraken tot grotere tevredenheid van cursist en centrum. Maar ook zullen structurele problemen op een geaggregeerde manier aan de overheid kunnen overgemaakt worden, zodat de beleidsmaker beter kan inspelen op de knelpunten die zich op het veld voordoen.

(duale trajecten – aansluiting CBE-CVO)

Een andere merkbare verbetering voor de cursist is dat de consortia een coördinerende rol krijgen bij de uitbouw van duale trajecten zoals de cursist tweedekansonderwijs van daarnet die een opleiding algemene vorming combineert met een beroepsopleiding. Maar er zijn andere voorbeelden: de cursist die een beroepsopleiding wil volgen, maar daarvoor nog enkele elementaire basisvaardigheden niet voldoende onder de knie heeft, kan een voor- of neventraject volgen in de basiseducatie. Een anderstalige die snel aan het werk wil, kan zijn beroepsopleiding combineren met een ondersteunende taalopleiding. Nu nog is het echt zoeken voor deze cursisten. Het combineren van opleidingen is bijzonder moeilijk en vaak moeten de cursisten zelf tot afspraken komen met de verschillende centra. Ook zijn de opleidingen inhoudelijk en qua niveau niet altijd op elkaar afgestemd en vervalt daardoor de meerwaarde van zo'n duaal traject. Het consortium moet echt een forum worden waar zo'n afstemming tussen de verschillende centra kan gebeuren.

Een ander oud knelpunt vormt de afstemming van het opleidingsaanbod van de basiseducatie met dat van het secundair volwassenenonderwijs. Veel cursisten slagen er niet in om deze overstap te maken en haken soms ontmoedigd af. Een aantal goede praktijken in Vlaanderen leren ons dat wanneer die overstap van een CBE naar een CVO begeleid wordt en binnen een duidelijk kader kan gebeuren, de kans op slagen spectaculair verhoogt. We kennen voorbeelden van grote groepen cursisten, dus niet één uitzondering, die na de basisopleiding ICT in de basiseducatie het volledige opleidingsprofiel van informatica-toepassingssoftware in een CVO doorlopen. Weliswaar gebeurde de overgang er begeleid, konden de cursisten blijvend naar het openleercentrum in de basiseducatie komen voor extra ondersteuning en werd de drempel om het CVO binnen te stappen verkleind door voorafgaande klasbezoeken. Dit zijn bestaande voorbeelden die een winst betekenen voor de basiseducatie, het CVO, de cursist én de overheid. De consortia hebben de mensen en middelen om dit soort goede praktijken overal te verspreiden.

(financiering)

Zoals ik in het begin van mijn toespraak al zei, zal de samenwerking niet enkel steunen op de medewerking van de betrokken centra. De Vlaamse Regering ondersteunt de consortia ook met mensen en middelen op basis van een samenwerkingsovereenkomst. Hierin worden de opdrachten verder geconcretiseerd en gekoppeld aan outputindicatoren. De mate waarin een consortium volwassenenonderwijs deze opdrachten realiseert, zal een subsidiëringsvoorwaarde zijn.

De Vlaamse Regering voorziet voor alle consortia volwassenenonderwijs samen jaarlijks een subsidie van 3,6 miljoen euro. Deze subsidie omvat middelen voor personeelskosten, werkingskosten en investeringen. Het consortium volwassenenonderwijs Gent-Meetjesland kan voor dit schooljaar rekenen op een budget van 355.000 euro.

(samenwerking regio Gent-Meetjesland)

Hoewel het decreet volwassenenonderwijs pas 1 september 2008 vooropstelt als uiterlijke datum voor de oprichting van de consortia, gaat het consortium in de regio Gent-Meetjesland vandaag al officieel van start. Dat is hoofdzakelijk te danken aan de onvermoeibare inzet en de constructieve houding van de betrokken centrumbesturen. Ook de voorgeschiedenis van deze inzake samenwerking en afstemming tussen de verschillende aanbodsverstrekkers, speelt hierin een rol.

De regio Gent-Meetjesland vervult dan ook een voortrekkersrol én een voorbeeldfunctie voor de andere werkingsgebieden van het volwassenenonderwijs waar op dit ogenblik de eerste stappen voor regionale samenwerkingsverbanden worden gezet.

(slot)

Om af te sluiten, wil ik aan alle partners van het consortium zeggen hoezeer ik dit initiatief apprecieer. Dat dit consortium volwassenenonderwijs Meetjesland zo snel en vlot tot stand kwam, is het werk van alle directies samen. Ze zetten de voorbije maanden met overtuiging hun schouders onder dit project.

Het consortium kan nu verder groeien en stap voor stap het uiteindelijke doel nastreven, met name een sterker, kwaliteitsvoller en zichtbaarder volwassenenonderwijs in Vlaanderen.

Ik wens de directies hierbij veel succes en hoop dat het consortium volwassenenonderwijs mag uitgroeien tot een onmisbaar forum voor overleg, samenwerking en afstemming voor het volwassenenonderwijs. Op die manier zal het consortium een prominente plaats innemen in het brede vormings- en opleidingslandschap in de regio.

Ik dank u.